
BİBLİYOGRAFYA

Hukukun Umumî Esasları

*Yazan: Prof. Sadri Maksudi Arsal; 1 nci cilt, Ankara 1937
Ankara Hukuk Fakültesi neşriyatından. Seri: 2, Sayı: 14*

Değerli profesör ve saygı Sadri Maksudi Arsalın eserini - 1937 tabı tarihini taşımakla beraber, 1938 in son aylarında tevzi edildiği için - ancak bu sayımızda okuyucularımıza tanıtmak imkânına kavuşmuş bulunuyoruz. Eser, isminin de anlatacağı veçhile, 220 küsur sahife içerisinde hukukun umumî esaslarını, hukukî hayatın dayandığı prensipleri izah maksadını gütmektedir. Kitapta bir giriş faslı ve onu müteakıp sırasile hukuk mefhumu, objektif hukuk, hukukî münasebet, hükmi şahıslar, hukukî münasebetlerin diğer unsurları, hukukun tasnifi, hukukî hâdiseler, akitler, kanunsuz hareketler, ceza, beşerî iradenin hürriyeti başlıklarını taşıyan on bir fasıl yer almaktadır.

«Hukukun umumî esasları», neşriyat hayatımıza iki esaslı yenilik getiriyor. Bunlardan biri, mezkûr eserin, muhtelif iki sahayı birleştirici bir temayül taşımasıdır. Eski darülfünun programlarındaki «Medhali Hukuk» ile «Hikmeti Hukuk», yeni tedrisat plânındaki «Hukuk Başlangıcı» ve «Hukuk Felsefesi», profesör Sadri Maksudi Arsalın eserinde bir ve aynı matyer haline giriyor. Onun içindir ki müellif, eserinin asıl başlığı altına daha küçük punto ile «Hukukun pozitif felsefesi» adını da koymuştur. Bu tabir, sayın profesörün bu vakte kadar alışılan tasnifleri ka-

bul etmediğine, felsefenin ve bilhassa hukuk felsefesinin mahiyet ve gayesi hakkında herkesten ayrı bir tandans taşıdığına delâlet ediyor. Yalnız bu temayülü karakterize eden hususiyetler hukukun umumî esasları ilminin mevzuu, metodu, gayesi, hukuk felsefesi ve sosyoloji ile münasebeti hakkında verilen 15 sahifelik izahata rağmen (s. 7-12) bütün açıklığıla tebarüz etmiyor. Sayın profesörün Almanyada bir yandan Somlo, Bierling ve arkadaşlarının temsil ettiği «Allgemeine Rechtslehre» cereyanına mütemayil bulunduğunu gösteren fikirleri var. Eserine verdiği isim de bunu tekit eder mahiyettedir.

Fakat diğer yandan «Hukukun Umumî Esaslarını», geniş mânada hukuk felsefesi dediği hukukî prensipler ve hukuk siyaseti içinde yer almış pozitif bir bilgi şekli (s. 15) olarak tavsif etmesi, tamamen hususî bir maksat takip ettiğine delildir. Nazarî, kablî muhakemelere istinat eden rasyonalistlerin hukuk telâkkilerine «dar mânada hukuk felsefesi» damgasını vuruyor. Bunların rasyonel yollarla ve mahiyetleri itibarile metafizik mefhumlarla uğraştıklarını, binaenaleyh «dar mânada hukuk felsefesinin ancak mücerret mefhumlarla ve münhasıran rasyonel ve dedüktif metodlarla elde edilmiş esaslara istinat eden nazari ve felsefî bir ilim» olduğunu söylüyor. Hukukun umumî esasları kendi ifadesile «müsbet metodlarla elde edilmiş prensiplere dayanan müsbet, pozitif bir ilim» olduğuna göre (s. 20) «nazari ve mücerret» ten kaçınma, müsbete dayanma esere ve eserdeki kanaatlere hâkim olan en esaslı düşüncedir.

Mücerret mefhumlar olmaksızın riyaziye gibi hukukun da imkânı teessüsü münakaşası bir tarafa bırakılsa bile, bizzat Sadri Maksudi Arsal'a göre hukukçunun camiadaki iki rolünden birini teşkil eden «hukukun ideal adalete yaklaşmasına ve azamî içtimaî adalet istikametinde inkişaf etmesine» (s. 4) müessir olacak ölçü ve kriterleri, tamamen müsbet metodlarla elde edilmiş prensiplere dayanan pozitif bir ilmin nasıl tesbit ve temin edeceği merakla sorulmaya değer. Hâdiselerin tecrübî ve cüzî müşahedesinden umumî hak ve adalet fikrine yükselmek isteyenlerin muvaffakiyetsizliği meydandadır. Esasen Sadri Maksudi Arsal da sosyoloğların hiç bir sahada «kati, değişmez ve fizik ka-

nunları derecesinde zarurî sosyolojik kanunlar tesbit edemediklerini» söyleyerek (s. 23), bu muvaffakiyetsizliği tekit ediyor. Bütün bu mülâhazalar karşısında muhterem Profesörün eserinin ikinci cildinin 25 inci faslına ait olmak üzere tesbit ettiği hukuk felsefesinin tarihi ve bu meyanda felsefenin mahiyeti hakkındaki kısmın intişarını beklemekten mütevellit sabırsızlığımız hadsiz bir dereceye yükselmiş bulunuyor.

Bu muhtelif sahaları terkip temayülünün yanında eserin getirdiği göze çarpan ikinci mühim yenilik, hukukî bilginin kaynakları hususundaki yeknasaklık ve tek taraflılığın izalesidir. Bu vakte kadar bizde sırf Fransız yahut Alman menbalarına dayanan ve bu itibarla tek taraflı görüşlerin hâkimiyetine varan izahat yerine profesör Sadri Maksudi Arsal rusça, fransızca, almanca, ingilizce ve arapça dillerine vukufunun feyizli semeresi olarak zengin ve mütenevvi bir bibliyografyaya dayanan muhtelif malûmat getiriyor. Bu suretle meselâ Thomasius, Kant, Jhering ve Yellinek nazariyeleri arasında lehli Petrajitski'nin, (s. 65) rus Şerşeneviç (s. 113) ve Korkunoff (s. 115) un telekkileri de yer almış bulunuyor. Muhtelif izah tarzlarının menşei ve yekdiğerile müşabeheti noktalarında bazı tereddütleri davet etse bile, bu zenginliğin hukukî bilgi sahasına olan feyizli tesirleri şüphe götürmez. Yalnız bu vaziyetin doğurduğu küçük bir mahzur var :

Sayın profesör Sadri Maksudi Arsalın eserindeki zengin kaynaklara istinat eden geniş malûmat, bazı noktalarda dayandıkları asıllardan inhiraf etmiş gibi görünüyor. Meselâ Modestinus'un hukuk kaidelerinin muhtevası hakkındaki düşüncesi, sayın Profesörce yanlış anlaşılma neticesi tenkide hedef olmuş bulunsa gerektir. Hukuk kaidelerinin filen cezalandırdığı zannederiz ki Modestinus ayarında bir hukukçunun hatırından geçmemiştir.

O, bizzat müellifin mezkûr sahifenin ikinci notunda zikr eylediği metinde de görüldüğü üzere «punire» tabirini kullanıyor. Burada punire, lâtince sıyak ve sıbaka göre «tecziye eder» değil «ceza tehdidi vazeder» mânasını ifade etmek icap eder.

Bu suretle Modestinus, hakikatte müellifin tenkit olarak der-

meyan ettiği şeyi, yani hukuk kaidelerinin tecziyeyi emrettiğini söylemek istiyor. Bundan başka muhterem Profesörün yaptığı gibi hukukun tecziyeyi emir şeklinde tecelli eden fonksiyonile meselâ bir akdî mükellefiyeti yerine getirmeyi emir şeklinde tecelli eden fonksiyonunu, muhakkak bir tek emir mefhumu altında toplamaktan ve hukuk hükümleri muhtevasını tek bir emre irca etmekten ne kazanıldığı düşünceye değer bir nokta olarak kalıyor.

Değerli Profesör, eserinde - sırf müsbete olan temayül ve sevgisinin tesirile - mücerret mefhumları canlandıracak mukayese ve misallere çok yer vermiştir. Bilfarz «dile nisbetle gramer ne ise içtimâî hayata nisbetle hukuk ta odur» (s. 3). «Hükmi şahıslar, bir çok vatandaşlık, meselâ askerlik vazifelerinden de muaftırlar» (s. 87) gibi.. Bu mukayese ve misallerin bilhassa henüz yetişmemiş bulunan dimağları, hukukun ve hükmi şahısların mahiyetleri hakkında yanlış tasavvurlara götürmeleri pek te ihtimalden uzak değildir.

Profesör Sadri Maksudi Arsal, tabir ve ıstılahlar bakımından hukuk literatürümüzün alışkın olmadığı bir takım tasarruflarda da bulunmuştur. Hak iğesi olmak salâhiyeti (s. 62), farzî mevcudiyet nazariyesi (89), şanı, müstakil uzviyet nazariyesi (s. 92), hukukî şeniyet telâkkisi (s. 93), hukukî vazife (s. 101), hukukî vazife iğesi (s. 104), hususî hukuk (110), kanunsuz hareketler (s. 138-159) ilâh., gibi.. Lisaniyat sahasındaki değerli mesaisini ve derin vukufunu bildiğimiz muhterem Sadri Maksudi Arsalın bu türlü tasarruflara salâhiyetini inkâr etmek hatır ve hayalimizden geçmez. Yalnız kıymetli eserinin bütün hukukçular hattâ münevverler tarafından okunarak istifade edilmesini arzuladığımızdan mezkûr tabirlerin yanında mutad olan ve ekseriyetçe kullanılan karşılıklarını da göstermiş olmaları ne kadar candan temenniye şayandı. Üstat, bu temenniye tek bir yerde, hak iğesi olmak salâhiyeti başlığının yanında ve kere içerisinde «ehliyet» tabirini de yazmak suretile cevap vermiştir. Bunun diğer tabirlere de teşmili, umumî istifade bakımından çok iyi bir netice verirdi.

Bütün bu mülâhazalar, Prof. Sadri Maksudi Arsalın yük -

sek değerli eserine karşı, ilmi mükemmeliyet iştihakından ve edilen istifadenin şükranından doğan kanaatlerin samimi ifadeleridir. Eserin ikinci cildile beraber - muhterem Profesörün muvaffakiyetli akisler uyandıracığına katiyetle kani bulunduğumuz - diğer eserlerini de sonsuz bir öğrenme humma ve sabırsızlığı içerisinde bekliyoruz.

Dr. Y. A.

Arttırma Eksiltme ve İhale Kanunu Şerh ve İzahları

Yazan: Mümtaz Tarhan ; İstanbul 1938

Geçen sayımızda Nihad Âli Üçüncünün «Kazanç vergisi ve tatbikatı» adlı büyük hacimdeki eserini, mali hukuk sahasındaki boşluğu doldurma teşebbüs ve gayretlerinin mühim bir mahsulü olarak kutlulamış, kitap hakkında esas düşüncelerimizi yazmış-tuk. Hemen aynı tarihlerde neşredilmiş olan Maliye Vekâleti eski kanunlar direktörü ve halen İstanbul irat ve servet vergileri müdürü **Mümtaz Tarhanın** «Arttırma ve eksiltme ve ihale kanunu şerh ve izahları» adlı eseri, o zaman henüz elimize geçmemişti. Gerek mevzuunun hususiyeti gerek mali hukuk sahasındaki bir eksikliği tamamlamış olması bakımından büyük ehemmiyet ve kıymeti âşikâr olan mezkûr eseri, okuyucularımıza tanıtmaya vazifesini - geç de olsa - bu sefer icra ediyoruz.

Değerli arkadaşımız **Mümtaz Tarhan**, eseri için, ihtiva ettiği hükümlerin ehemmiyet ve genişliği ve diğer kanunlarla olan münasebatının çokluğu itibarile dikkatli ve esaslı çalışmayı icap ettiren ince bir mevzuu seçmiştir. 302 sahife içerisinde arttırma, eksiltme ve ihale kanununun itinalı ve mükemmel bir şerhini vücade getirmiştir. Muharririn mezkûr kanunun neşri sırasında Maliye Vekâleti kanunlar müdürlüğünde bulunmuş olmasının feyizli tesirleri eserde derhal göze çarpıyor. İyi bir müdekkik ve mü-

şahidin bütün vasıflarını şahsında toplayan **Mümtaz Tarhan**, işin içinde bulunmanın ve tatbikatta başgösteren müşkülât ve müphem hâdiselerle karşılaşmanın görüşte, düşüncede, muhakemede uyandırdığı inkişafın bütün semerelerini eserine sindirmiş bulunuyor. Muharrir, şerh ve izahlarında yalnız kanuna ait karar ve tefsirlere istinat etmekle kalmamış, muayyen hâdiseler üzerinde Vekâletle bir idare arasında geçmiş ve neşredilmemiş muhaberatı da yer yer mütalâalarına huccet olarak kullanmıştır.

Arttırma, eksiltme ve ihale kanununun başta muhasebei umumiye kanunu olmak üzere diğer muhtelif mevzuatla münasebetlerinin aydınlatılması, eserin mümtaz bir hususiyetini teşkil ediyor. **Mümtaz Tarhan**'ın umumî ehliyet ve fikrî cevaliyetine inzımam eden meslekî faaliyeti ve mevzua hâkimiyeti, kendisini bu şerhi yapmak için en müsait ve salâhiyettar bir vaziyete çıkarmıştır. Bu suretle son derece istifadeyi mucip ve bilhassa kanunun tatbikatile alâkadar şahıslarla, memur ve müteahhitler için düstur mahiyetini haiz bir eser meydana gelmiştir. Bu ise büyük bir hizmettir.

İlmî ve felsefî esprisinin yakından şahit ve hayranı olduğumuz **Mümtaz Tarhan** eserine, bu vakte kadar gerek Maliye Vekâleti, gerek şahıslarca bu mevzular etrafında neşredilmiş bulunan diğer eserlerin hemen hiç birine nasip olmayan bir hususiyet izafe edebilmiştir. Filhakika Mümtaz Tarhan, - diğerleri gibi - esas kanunla Vekâletin tamimlerini, Meclis karar ve tefsirlerini bir araya toplayan bir muktetif vaziyeti ile kanaat etmemiş kendi şahsî kanaat ve düşüncelerini zikir ve icabında kanunî hükümlere karşı tenkitlerini dermeyer eden bir müellif olmuştur. Bu sahadaki neşriyat içerisinde ilk hakikî şerh hususiyet ve vasfını taşıyan eserinden dolayı, muharririni candan ve hararetle tebrik ederiz.

Hususiyet ve meziyetlerini böylece tebarüz ettirmeğe çalıştığımız «Arttırma, Eksiltme ve İhale kanunu şerh ve izahlar»ının bundan sonraki tabılarında bertaraf edilmesini temenni ettiğimiz eksikler kanaatımıza göre şunlardan ibarettir :

Şerh, doğrudan doğruya kanunun bugün tatbik edilen şeklini esas tutuyor. Halbuki kanun neşri tarihi olan 934 senesinin-

denberi muhtelif tadilâta uğramıştır. Bu tadilâtın nelerden ibaret olduğu hakkında bu şeklile eserden bir kanaat edinmek imkânı yoktur. Muharrir, ya kanunun ilk şeklini şerhe esas tutarak tadilâtı ve mucip sebeplerini buna ilâve etseydi, yahut ta değiştirilen maddelerin altında metinden ayrı bir punto ile tadil safhat ve tarihçesini gösterseydi, hem ilmî hem tatbiki bakımdan alâkadarlara esaslı bir hizmet yapmış olurdu. Müellifin müsellem olan yüksek ehliyeti, bu aydınlatıcı hizmetin ifasında büyük bir güçlük ve zahmete maruz bulunmayacaktı kanaatindeyim.

Mümtaz Tarhanın eserine büyük bir mümtazlık bahsettiğine yukarıda işaret ettiğimiz şahsî kanaat ve düşüncelerinin bazı yerlerde eksik yahut renksiz kaldığı da vakidir. Bunun en bâriz misalini 71 inci maddenin şerhine ait 283 üncü sahifedeki izahat teşkil ediyor. 71 inci madde, fena niyetle taahhüdünü yapmayan veya kötü yapanların mahkeme kararı ile muvakkat veya daimî olarak Devlet taahhütlerine girmekten menolunabileceklerini derpiş ediyor. Muvakkat meni halinde memnuiyet müddeti, Ceza kanununun 20 inci maddesine göre üç ay ile beş sene arasında; 25 inci maddesine göre ise üç gün ile iki sene arasında tahavvül etmektedir. Birinci vaziyet âmme hizmetlerinden memnuiyeti, ikinci hüküm ise bir meslek ve sanatın tatili icrasını istihdaf ediyor. 71 inci maddenin derpiş ettiği meni, acaba bu iki karakterden hangisine ithal edilmek lâzımdır? Bu hususta **Mümtaz Tarhanı** - filî tatbikatın ve vekâlet tebligatının tesiri altında olsa gerek - mütereddit görüyoruz. 71 inci maddede mevzu bahis vaziyetin vasıf itibarı ile hidematı âmmeden memnuiyetten ziyade bir meslek ve sanatın tatili icrasına müşabehet arzettiğini kaydetmekle beraber, gerek tatbikat, gerekse mezkûr hükümlere nazaran muvakkat menin beş seneyi geçmemesi lâzım geldiğini söylüyor. Ceza kanununun 20 ve 25 inci maddeleri arasındaki mahiyet ve ceza farkı, bizce meselenin böyle kompromisli bir halline müsait olmayacak derecede büyük ve bârizdir. Arttırma, Eksiltme ve İhale kanununun gerek 44 üncü ve gerek 71 inci maddelerinde derpiş edilen vaziyetler hidematı âmmeden memnuiyeti icap ettiren ve Ceza kanununun 25 inci maddesinde sayılan ağır neticeleri davet edici bir hareket ol-

madan da tahaddüs edebilir. Bu hallerde memnuiyeti, beş sene-ye kadar çıkarılabilmeyi kabul etmek haksız olmaz mı ? Esasen 71 inci maddenin derpiş ettiği vaziyet, vasıf itibarile de muayyen bir meslek ve sanatın tatil icrasıdır. **Mümtaz Tarhan**, aksi kanaatı temsil edebilir. Fakat her halde biri veya diğeri aleyhine sarıh bir cephe almasını beklerdik.

Yine 283 üncü sahifede suiniyet tabirinin izahına tahsis edilen kısım, bize kısa ve bu itibarla kifayetsiz göründü. Meselenin ehemmiyeti suiniyet bahsinde biraz da nazari kriterlerin tetkik ve mütaleasını icap ettirirdi düşüncesindeyiz. 74 üncü sahifenin 29 uncu satırında kullanılan muteberiyet nevinden bazı tabirlerde - hepimizin alışkınlıkla benzerlerini istimal etmemize rağmen - bugünkü dil zevkine aykırı bir kullanış tarzına mensup olmaktan kurtulamıyorlar.

Eserde bir çok tabı hataları vardır. Hiç olmazsa bir doğruyanlış cetveli ilâve edilmeliydi. Bazı yerlerde matbaa yanlışları yüzünden maksadın anlaşılması bile güçleşiyor. Tabı tekniğine ait son bir mülâhaza : Avrupa şerhlerinin ekserisinde sahife numarası alta, şerh edilen madde numarası da üste yazılır. Bu suretle her hangi bir maddeye ait şerhi kolaylıkla takip etmek imkânı ihdas edilir. Maddelere ait şerhlerin ihtiva ettiği esasları matlaplar halinde tesbit ve hülâsa etmek ve bunları kitabın sonunda bir fihrist halinde toplamakla okuyuculara ehemmiyetli kolaylıklar temin etmiş olan **Mümtaz Tarhanın**, eserinin bundan sonraki tabılarında bu temennilerimizi de yerine getireceğine ve irfan hayatımıza muvaffakiyetlerini candan alkışlayacağımız yeni eserler hediye edeceğine katiyetle eminiz.

Dr. Y. A.

Prof. Esat Arsebük. — MEDENİ HUKUK : Başlangıç ve Şahsın Hukuku. — İstanbul 1938 (sayfa 380) .

Sayın profesör Borçlar hukuku hakkındaki kitabı hukuk edebiyatımıza çok kıymetli bir eser ihda ettikten sonra ondan daha az kıymetli olmıyan Medeni hukuk hakkındaki tetkiklerinin birinci cildini neşrediyor. Kâh tercüme kâh telif yolile bugüne kadar intişar eden türkçe eserlerin büyük bir kısmı Medeni Kanununun şerhine aittir [*]. Bu eserlerde, şerhedilen madde ile alâkalı bulunan bazı kanunlar veya bazı ecnebi hukuk müesseseleri kayıt ve bu vesile ile umumî mefhumlar izah edilmektedir. Binaenaleyh bu kitapların esası maddenin şerhini teşkil edip diğer kanunların ve umumî mefhumların izahı tali bir mahiyet arzeylemektedir. Fransada buna benzer bir hareket Kod Napolyonun kabulü ile başlamış ve Ecole de l'Exégèse namile maruf olmuştu. Bugünkü mektep bu şerh mektebinden ayrılmış ve umumî mefhum ve müesseselerin izahına girişmiştir. Sayın profesör bu kitabı bizde de bu yeni çığırıyor. Kitabı evvelâ sistem ve sonra muhteva bakımından tahlil edelim.

A) Sistem bakımından : Profesör Esat Arsebük memleketimizde beliren sistematik eserler cereyanına bu eserle büyük bir hız vermiştir; zira eser tam mânasile sistematik bir eserdir. Mu maileyhin dediği gibi «bu eserde Medeni Kanunumuz değil Medeni hukukumuz izah» edilmektedir. «Mevzuatımız muayyen hukuki mefhumlar etrafında toplanarak bunlar birer birer tahlil edilmiş ve muhtelif mefhumlar arasındaki alâka ve irtibat açık bir şekilde gösterilmiştir.»

Eserde nazarı dikkati celbeden mühim diğer bir nokta da hukuk tarihine mühim bir yer ayrılmış olmasıdır. Müellif «bir müessesenin nasıl ve ne gibi âmiller tesiri altında inkişaf ve tekâmül ettiğini» gösterirken, o müessesenin bilhassa Türkiyede geçirmiş olduğu istihaleleri ve müessese hakkındaki eski mevzuatımızı da bil-

[*] Şerhten gayri bazı sistematik eserler intişar etmiş ise de bunların adedi pek mahdut ve bir çokları maalesef nâtamamdır.

diriyor. Bundan sonra bugünkü Medenî Kanunumuzdaki vaziyet ile şayet bu vaziyet muahhar kanunlar ile tadil edilmiş ise bu yeni vaziyet de izah ediliyor. Misal olarak bilhassa cemiyetler hukuku (sah. 200 mü.) ile vakıflar hukuku (sah. 304 ve mü.) nü kaydedebiliriz.

Kıtabın şayanı kayıt diğeri bir hususiyeti de bibliografyaya lâyük olduğu yerin verilmiş olmasıdır. Bu husus memleketimizde pek çok ihmal edilen bir keyfiyettir. Bir çok müellifler (makale veya monografi olsun, büyük eser müellifi olsun) yazılarında ya hiç bir menba göstermiyor veya müellif ismini kayıt ile iktifa edip iktibas ettikleri fıkranın o müellifin hangi eserinden, veya eserin hangi tabından, hangi cildinden ve hangi sahifesinden alındığını bildirmiyorlar. İlim noktasından pek çok tenkide yol açabilen böyle bir tarzı harekete profesör Arsebük karşı koymaktadır.

Şunu da ilâve edelim ki müellif yalnız doktrinden değil aynı zamanda mahkeme içtihatlarından ve bilhassa İsviçre Federal Mahkemesi kararlarından da istifade ederek nazari mefhumları ameli misaller ile canlandırıyor. Fakat gönül isterdi ki Türk Temyiz Mahkemesi kararlarına daha büyük bir yer verilsin ve medenî hukuka ait kanunlar hakkında verilen izahat ve yapılan tenkitler bu kararlar hakkında da verilsin ve lüzum hasıl oldukça tenkitler de yapılsın. Bu suretle hem Türk «medenî hukukunun» vechesi tam bir şekilde aydınlatılmış ve hem de temyiz içtihatlarının memleketimizdeki temayülü tebarüz etmiş olurdu. Fakat itiraf etmek lâzımdır ki böyle bir etüt hem pek müşkül (çünkü temyiz kararlarının büyük bir kısmı neşredilmiyor) ve hem de pek nankördür (zira bir çok kararlarda esbabı mucibe zikredilmeksizin yalnız maddei kanuniye tekrarlanıyor).

B) Muhteva bakımından: Eser iki kısma ayrılarak bu suretle kanunumuzun plânına sadık kalınmıştır. Birinci kısımda medenî hukuka hâkim olan esas mefhumlar ve kanunumuzun buna mütedaîr hükümleri izah edilmiştir. Bu kısmın serlevhası da «Başlangıç»tır. Burada umumî olarak hukukun tarifi, ahlâk ile münasebeti, teşekkülü, taksimi ve kaynakları, Türk medenî hukukunun inkişaf safhaları, tedvin hareketleri ve medenî hukukun temayül ve sistemleri izah edildikten sonra hukukî muameleler nazariyesi, kanun

hükümlerinin taksimi, medenî hukukun tatbik tarzı ve sahası, tefsir meseleleri, hâkimlerin takdir hakkı ve hakkın suiistimali, beyyineler, hüsnüniyet nazariyesi ve mamelek mefhumu pek vakıfane ve üstadane tetkik edilmektedir.

Eserin ikinci kısmı şahsın hukukuna dairdir. Müellif bu kısmı da iki tâlî kısma ayırmış, birincisinde ferde istinat eden şahsiyetten ikincisinde ise mameleke istinat eden şahsiyetten bahsetmiştir. Ferde istinat eden şahsiyete ait kısımda hakikî ve hükmi şahıslar (cemiyetler), ikametgâh, ahvalî şahsiye ve isim, ehliyet ve medenî hakları istimal kudreti ve bunun kısmen veya tamamen zevali, temsil, tararruf salâhiyeti, şahsiyetin himayesi ve manevî tazminat müesseseleri etraflı bir şekilde izah ediliyor. - Mameleke istinat eden şahsiyete tahsis edilen kısımda da vakıflar (eski hukukta ve intikal devresindeki vaziyetleri) ve tesisler (Medenî Kanundaki vakıf müessesesi) incelenmektedir.

C) Kitabın sonuna, mufassal bir fihrist, ve eserde temas olunan kanun, nizamname ve karamameler üzerine bir indeks ile madde itibarile ve mefhum itibarile de ayrı birer indeks ilâve edilmiştir.

Bu mühim eserden dolayı profesör Esat Arsebük'ü tebrik etmek ne kadar bir borç ise, medenî hukukumuzun diğer kısımlarına ait eserlerini de beklemek bizim için aynı derecede bir haktır. Aile hukukuna ait kısmın hazırlanmakta olduğunu sayın profesör bildirmektedir. Kendilerine muvaffakiyet diler bu değerli eseri bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz.

ADLIYE CERİDESİ. — 29 ncu sene, sayı 11; sahife 1687-1886.

1 — Bu sayının birinci makalesi «İcra ve İflâs kanununun tadili meseleleri» hakkında Haab'ın 11 Nisan 1889 tarihli İsviçre kanununun tadili hakkında 1925 senesinde yazdığı bir eserin profesör Sabri Şakir Ansay tarafından tercümesidir. İcra ve İflâs ka-

nunumuzun tadili mevzuubahs olan bugünlerde - eskiliğine rağmen - yazının kıymeti fazladır.

2 — İkinci yazı Dr. Ferit Ayiter'in «Hukukî muamelelerde illet, illetten tecrit ve illetsizlik» adlı etüdünün son kısmıdır. Burada müellif hukukî muameleyi izah ederken «umumî iş mukavelelerinden» bahsettikten sonra modern medenî haklar ilminde hukukî muamele nazariyelerine ve bu nazariyelerin tenkidine müteallik düşüncelerini izah ediyor.

3 — Üçüncü yazı A. Rifat Alabay'ın «Müdafaa masuniyeti» adlı Ceza kanunumuzun 486 ıncı maddesine müteallik çok enteresan ve etraflı bir etüdüdür. Mumaileyh bu masuniyetin esası hakkında müelliflerin noktai nazarını hülâsa ettikten sonra bunun sübjektif ve objektif hadlerini araştırıyor ve tatbik edilecek olan müeyyideleri bildiriyor. Yazı ihtiva ettiği bibliğrafya ve mahkeme kararları noktasından da ehemmiyeti haizdir.

4 — Müteakıp yazı sulh hâkimi Rasih Yeğengil'in «Hukukta pozitivizm veya Duguit nin hukuk telâkkisi» hakkında bir kalem denemesini teşkil ediyor. Mevzu şimdikiye kadar çok işlenmiş olduğundan fazla ısrar etmiyeceğiz [*].

5 — Beşinci yazı E. A. Müstecablioğlunun «Penitansyer ilim ve bu ilmin tedrisi» hakkındaki kısa bir yazısıdır. Bir taraftan bu «ilmin tarif ve mevzuu ve diğer taraftan cezanın infazına ve mahkûmların ıslahına müteallik tedrisat» ın neden ibaret olduğu bildiriliyor.

6 — Altıncı makale A. Raestadın «Melce hakkı» adlı yazısının T. E. Yenisey tarafından yapılan tercümesidir. Bu tabirden maksat «bir devletin, firarının iadesini talep eden diğer bir devlete karşı kullandığı bir haktır». Bu husus muhtelif noktalardan incelenmektedir.

7 — Bundan sonraki yazıda N. Toplamacıoğlu «Belli başlı cihan borsalarının hukukî bakımdan tahlili» adlı yazısında Berlin,

[*] Bak. Crozat: Âmme Hukuku, sah. 160 - 213 (tercüme: Ferit Hakkı) Ali Fuat: Esasiye Hukuku Dersleri, İstanbul 1934, sah. 199-248.

Londra, Newyork ve Paris borsalarından bahsediyor [*]. Fakat bunları hukuk tekniği noktasından ziyade idare ve iktisat noktalarından inceleyor.

8 — Son yazı Sadık Tüzelin «Hukuku medeniyede intizamı âmme mefhumu» adlı çok etraflı bir yazısıdır. Müellif burada intizamı âmme mefhumunun umumî bir şekilde tarifini yaptıktan sonra bu bahse ait dört meseleyi tetkik edeceğini söylüyorsa da yazıda ancak iki meseleye tesadüf ediliyor. Bu meseleler şunlardır: Intizamı âmme kaidelerinin mahiyetleri ve objektif hukuk kaidesine intizamı âmme vasfını vermeğe salâhiyettar hangi merciin olduğu meseleleridir. Diğer iki noktayı da gelecek sayıda okuyacağımızı ümit ederiz. Müellif Fransız mevzuatını pek güzel izah etmekle beraber Türk mevzuatını ve Türk Temyiz mahkemesi kararlarını biraz ihmal etmiştir. Maamafih mesele mücerret bir tetkik olduğundan yazıdaki mütalealar her hangi bir mevzuat için varittir.

— Yazılar serisini konferanslar takip ediyor : Birincisi İsviçreli profesör Legras'ın «Tarihin seyri içinde mülkiyetin tekâmül safhaları»; İkincisi de profesör Saim Ali Dilemrenin «Vefata sebebiyet işleri - ölümü tacil etmek, ihtilâh davaları ve adli tıp» adlı birer konferanslarıdır.

ADLIYE CERİDESİ. — Sene 29, sayı 12 ; sahife 1887 - 2151.

Bu sayı ile değerli mecmua 29 uncu senesini ikmal ediyor. İki bin sahifeyi mütecaviz bir cilt olan bu ceride bu sene 113 makaleyi ve ayrıca birer cilt teşkil edecek olan Temyiz mahkemesi hukuk ve ceza kararlarını ihtiva ediyor. Vüsat ve muhteva itibarıyla takdir ve tebriğe şayan ve bilûmum hukukçulara tavsiyeye lâyıktır.

1 — Birinci makale Temyiz mahkemesi reislerinden Fuat

[*] Bu bahse ait bir etüt de Dr. Refii Şükrii Suvela tarafından neşredilmiştir. (Hukuk Fak. Mec. sayı 7, 8, 9) .

Hulûsi Demirellinin «Gasıbın tazmin borcu» adlı bir yazısı olup Şemseddin Temizerin bu husustaki mütalealarını [*] tenkit ederek bundan evvel müellifin yazmış olduğu bir yazıyı daha fazla aydınlatıyor [**].

2 — İkinci yazı Sivas sayılayı Vasfi Raşit Sevinin «Meslek sırrı» adlı etraflı bir yazısıdır. Müellif burada sır masuniyeti ile şehadetten çekinmeği tefrik etmekte ve bunların birbirine karıştırılmaması lâzım geldiğini söylemektedir [***].

3 — Müteakıp yazı profesör Sabri Şakir Ansay'ın «İflâs» adlı makalesi olup 11 inci nüshada intişar eden yazısının arkasıdır.

4 — Dördüncü yazı Belçikalı profesör Braasin «Belçika temiz mahkemesi teşkilât ve prosedürü» başlıklı bir yazısı olup mukayeseli hukuk bakımından bilhassa enteresandır.

5 — Beşinci makale Tarık Yenisey tarafından tercüme edilip hukuk doktoru Eustathiades tarafından yazılan «Terorizmin tenkili için ihdası mütesavver beynelmilel ceza divanı ve devletlerin beynelmilel mesuliyeti meselesi» adlı bir yazıdır.

6 — Müteakıp makalede sulh hâkimi Hamdi Öner «Ceza mahkemeleri usulü kanununda hürriyeti ve mülkiyeti takyit eden kaideler»i tetkik ederek sırasile tevkif, muvakkat yakalama, ihzar ve arama ve hapisle şhadete tazyik ile zabıt, musadere ve keşiften bahsediyor.

7 — Yedinci makalede Sadık Tüzel «Hukuku medeniyede intizamı âmme mefhumu» hakkında yaptığı tetkikin ikinci kısmını neşrediyor. Müellif burada bu mefhumun mahkemelerce tayinini, korporatif hukukun neden ibaret olduğunu ve nihayet zaman bakımından kanunlar ihtilâfını pek etraflı ve ilmi bir şekilde izah

[*] Temizer: Fuzulî İsgal ve Ecri Misil, Ad. Cer. 1938, sayı 8, sah. 112.

[**] Demirelli : Yeddin himayesine teferrü eden birkaç mesele ; anyı mec. , sayı 6, sah. 731.

[***] Bu husus hakkında bak: Perraud Charmantier, Le secret professionnel, Paris 1926.

ediyor. Yazının yegâne noksanı Türk içtihat ve doktrinine yer verilmemiş olmasıdır.

8 — Son zamanlarda Alman hukuk akademisi B.G.B.nin bazı müesseselerini nasyonal - sosyalist telâkkilerle hem ahenk kılmak için mezkûr kanuna müteallik bazı tadiller teklif etmiştir. Bu tadilât meyânında «kanunî mirasçılık» da mevzuubahs olmuştur. Bu makalede arkadaşımız Orhan Münir Çağıl bu hususu incelemektedir.

— Makalelerden sonra **konferanslar** geliyor : Birincisi Temyiz mahkemesi reislerinden K. Berkerin «Medenî Kanunumuza hâkim olan prensipler ve bazı mukayeseler», ikincisi profesör S. Ş. Ansayın «kanun ve tefsiri»; üçüncüsü profesör Suphi Nuri İlerinin «Türkiyede yabancıların hukuku ve Statut personnel meselelerinin tatbiki» adlı birer konferanslarıdır.

— Bundan sonra «Avukatlık kanunu» metni ve mufasal bir «arama cetveli» ile, intişar eden temyiz kararları fihristi mecmuaya eklenmiştir.

* * *

ADLIYE CERİDESİ. — Sene 30, sayı 1 ; sahife 1 - 234.

1 — Bu sayı ile 30 uncu senesine giren değerli mecmuanın birinci yazısında saylav - profesör Vasfi Raşit Sevig «Şeref ve haysiyetin kanunî himayesi ve istisnaları» başlıklı bir makalesinde müverrihin masuniyetini, müdafinin masuniyetini ve mebusun masuniyetini bilhassa cezaî bakımdan incelemekte, bu hususta pek mühim olan medenî himayeye (bilhassa Medenî Kanununun 24 ve 49 uncu maddelerindeki himayeye) hiç temas etmemektedir.

2 — İkinci yazıyı profeör Sabri Şakir Ansayın «Almanya'da evlenme hukukunda reform» adlı kısa fakat yeni Alman rejiminin evlenme müessesesini ne şekilde tadil eylediğini açık bir ifade ile izah eden enteresan bir makalesi teşkil ediyor.

3 — Dr. Şinasi Devrin «Borçlar hukukunda yeni cereyanlar» : tetkik ederken bilhassa «iktisadî müesseselerin borçlar hukuku üzerindeki tesirlerini» izah ve bu meyanda bazı grup borç-

luların borçlarını tediye edebilmeleri için muhtelif memleketlerde ne gibi çarelere başvurulduğunu bildirdikten sonra [*] bu makalesinde Avusturyada Çekoslovakya, Polonyada, Yugoslavyada, Bulgaristanda ziraî borçluların vaziyetlerini incelemektedir.

4 — Müteakıp makale profesör Le Fur'ün «İspanya harbi ve hukuk» adlı aktualiteye ait bir meseleyi Devletler umumî hukuku bakımından inceleyen çok enteresan bir yazısıdır.

5 — Beşinci yazı sulh hâkimi Ekrem Köni'nin «Ceza hukukunda tazminat» adlı bir makalesidir. Müellif bu yazısında ceza hukukundaki tazminat müessesesinin medenî hukukla olan rabitasını izaha çalışıyor ve tazminatı, pek haklı olarak, hem maddî ve hem de manevî olarak ikiye tefrik ederek meseleyi bu iki cepheden inceleyor. Bundan sonra müellif mevzuun belki biraz dışına çıkarak tazminat davalarının mercü rüyeti olan mahkemeleri, bu davaların ceza mahkemelerinde nasıl ve kimler aleyhinde ikame edilebileceğini ve müruru zaman meselelerini tetkik ediyor ve bir çok Temyiz mahkemesi kararları zikrediyor.

6 — Bundan sonraki makale sulh hâkimi Rasih Yeğengilin «Hukukun doğuş ve tekâmülü» mevzulu felsefî bir makalesidir.

7 — Yedinci yazı bundan evvelkini tamamlar mahiyettedir. Profesör Lévy-Bruhl tarafından beynelmîlel içtimai ilimler konferansına takdim edilen «Hukuk ve sosyolojinin münasebetleri» adlı bir raporunun Sadık Tüzel tarafından yapılan tercümesidir.

8 — Bunu takip eden yazı bibliğrafya tetkikleridir. Sadık Tüzel burada şu eserleri hülâsa ederek her biri hakkında mütalesasını beyan ediyor :

Dr. Vervacekin İzzettin tarafından tercüme edilen «Cinai ilim beşer dersleri» adlı eseri; sayın Bay Himmet Berkinin eski hukukumuzaya ait «İrs ve intikal» adlı eseri; Ferit H. Saymenin «Vasiyeti tenfiz memurunun hukukî mahiyeti» hakkındaki etüdü ile E. Thilodan tercüme ettiği «İsviçre Federal mahkeme içtihat-

[*] Adliye Ceridesi 1938, sayı 10, sah. 1433

larının nazari analizi» adlı broşürü. - Tertip bakımından bu kabil tetkiklerin mecmuanın sonuna getirilmesi âdet edinilmiş iken burada mecmuanın ortasına getirilmiş olması bir hata olarak kaydedilebilir.

9 — Son zamanlarda çok münakaşa edilen ceza hukukunda kıyas yolile hükümlerin tatbiki meselesi hakkında Divanı muhasebattan Ragıbın müellif ismi zikretmeksizin «La giustizia penale» mecmuasından tercüme ettiği kısa bir yazı bu hususu iyi bir şekilde çerçevlendirmekte ve muhtelif memleketlerdeki vaziyeti işaret etmektedir.

10 — Son yazı Devlet Şûrası deavi dairesi reisi P. Saffet Tuncayın «İdarî kaza» hakkında çok etraflı bir konferansıdır.

— Bundan sonraki yazılar resmî mahiyeti haizdir: Yeni Avukatlık kanununun staj hakkındaki hükümlerine dair talimatname; «Avukatlık kanunu lâyihası esbabı mucibe mazbatası»; «Adliye encümeni mazbatası».

* * *

ADLIYE CERİDESİ. — Sene 33, sayı 2.

1 — Temyiz 2 inci hukuk dairesi reisi Bay A. H. Berki eski hukukumuzda mevcut olan ve bugün dahi izleri görülen «Gedik» müessesesini tetkik ve bu husustaki mevzuatı izah ediyor. Bu münasebetle Temyiz mahkemesinin bir de kararını zikrediyor.

2 — Profesör S. Şakir Ansay mutadî veçhile kısa bir notta «Münazaasız veya ihtilâfsız kaza» dan bahsederek, bu müessesenin hukukî mahiyetini, diğer memleketlerdeki vaziyeti ile bizdeki hususî vaziyetini izah ediyor ve bir de ıstılah münakaşası yapıyor.

3 — İspanya ceza evleri nizamnamesi hakkında Bay Mu-zaffer Öztunc enteresan bir yazı neşrediyor. Fakat bu yazısı için ancak bir eser ile bir makaleye müracaat ettiğini söylüyor ki, böyle bir tetkikin lâyük olduğu ilmî ehemmiyet için bu pek gayri kâfidir. İspanyol müelliflerinin eserlerinden de hiç bahis yoktur.

4 — Bay Ali Şevket Erkün tatbikat notu olarak «Zimmet

suçu hakkında» düşüncelerini bildiriyor. Meseleyi İtalyan hukuk ve içtihadına göre ve bizim hukuka göre izah ve bir taraftan emniyeti suiistimal ile diğer taraftan vazifeyi suiistimal suçlarının zimmet suçu ile olan farkını tebarüz ettiriyor. Yazının ne plânı vâzih ve ne de bibliografyası tatmin edicidir.

5 — Dr. Hâdi Tan kısa fakat vukufu bir tarzda «Alman hukukunda meşru müdafaa» meselesini tetkik ediyor. İlâve edilen bibliografya ile mahkeme içtihadına atıflar makaleye ilmi bir veçhe veriyor.

6 — Ziya Şakir «Münferit hâkim ve müçtemi hâkimli mahkemeler» hakkında Küba adliye nazırı Dr. E. Regunferos, Bay C. Revillan ve Bay S. Sasserath ile Fontigny tarafından verilen raporları tercüme etmiştir. Ancak Bay Z. Ş. bu raporların ne zaman ve ne münasebetle ihzar edildiğini bildirmediği gibi yazısının başına koyduğu «3 üncü mesele» serlevhasının mânasını da izah etmemektedir.

İSTANBUL BAROSU MECMUASI. — (Yıl 12, sayı 10 - Sahife 593 - 640) .

1 — Baro Mecmuasının bu nüshası 4 makale ihtiva etmektedir. Makalelerin birincisi Alman profesörlerinden E. Mezger tarafından yazılıp avukat M. Tolga tarafından tercüme edilmiştir; başlığı «İradeye, tehlikeye ve neticeye müstenit ceza hukuku» dur. Makalenin orjinal tarafı Alman nasyonal - sosyalizm umdelerine göre ceza hukukunun mütaleasıdır.

2 — İkinci yazı avukat M. Güralin resmi ve nim resmi müesseseler arasında çıkacak olan ihtilâfların mecburî hakem yolile halline mütedair 1 Eylül 1938 tarihinde meriyete giren kanun hakkında bazı düşünceleridir.

3 — Üçüncü yazı avukat Naim Günterin «her hangi bir sebeple infisah eden muhtelif nevi ticaret şirketlerinde alacaklı bulunanların takip edecekleri hattı hareket ve kendilerine terettüp

eden hukuk ve vezaif» adlı kısa bir etüdüdür. Makale, başlığına aykırı olarak, yalnız anonim şirketlerden bâhistir.

4 — Son makale «Cezada maznunun akli hali» adlı sulh hâkimi E. Köni'nin etraflı bir tetkikidir. Cezaî mesuliyet meselesi akli halet bakımından pek güzel bir şekilde analize ve bazı müelliflerin mütalâalarile birlikte temyiz mukarreratı da kaydedilmektedir.

— Makaleleri, Şûrayı Devlet deavi dairesi mukarreratı ile Adliye Vekâletinin bir tamimi takip etmektedir.

İlâve forma : **Wieland**ın aynı haklara ait eserinin tercümesinin 38 inci forması da bu nüshaya ilâve edilmiştir.

İSTANBUL BAROSU MECMUASI. — (Yıl 12 — Sayı 11 sahife 640 - 704).

1 — Bu nushanın birinci yazısı « ATATÜRK'ün ölümü » münasebetile Büyük Dahî Şefin askerî muvaffakiyetlerinden sonra memleketimizde yapmağa muvaffak olduğu hukuk inkilâbını veciz bir şekilde canlandırmakta ve bilhassa Türk Barolarının ATATÜRK rejiminde mazhar olduğu inkişafı kayd ve işaret etmektedir. Bu yazının başına Büyük Şefin bir de portresi ilâve edilmiştir.

2 — İkinci yazıyı İcra ve İflâs dairelerinin yeniden tanzimi ve tensikine dair İsviçreli Profesör H. Leemann tarafından Adliye Vekâletine takdim edilen raporun tercümesi teşkil ediyor. Rapor sahibinin dediği gibi buradaki gaye: « borçluların meşru menfaatlerini muhafaza ve vikaye etmekle beraber İcra usulünün tesri edilmesi ve daha müessir bir hale getirilmesi » dir. Rapor 80 madde ihtiva etmekte ve ayrıca Profesörün yaptığı teftişlere ait raporlarile ameli mahiyetteki teklifleri buna ilâve edilmektedir.

3 — Üçüncü yazı Temyiz Mahkemesi 2 inci Hukuk Dairesi Reisi A. Himmet Beki'nin « İrs ve İntikal » hakkındaki eseri

münasebetile Avukat Fuat S. Paçalıoğlu'nun yazdığı bibliyografidir.

— Mecmuanın sonuna Şûrayı Devlet ve Temyiz Mahkemesinin dördüncü kararı ile İstanbul Vilâyeti Tefviz Komisyonunun bir kararı ilâve edilmiştir.

İSTANBUL BAROSU MECMUASI, — (Yıl 12, Sayı 12, sahife 705 - 768) .

1 — Değerli mecmuanın on ikinci yılını tamamlayan bu nüshanın birinci makalesi Profesör Abdülhak Kemal Yürük'ün «Nafaka mükelefiyeti bakımından kanunlar ihtilâfı » adlı kısa fakat enteresan bir yazısıdır. Muhtelif devletler kanunları nafaka ile mükellef olan kimselerin adedini aynı ölçüye vurmamışlar, bazıları bu ölçüyü geniş bazıları ise dar tutmuşlardır. Kanunlar ihtilâfı da işte buradan doğuyor. Bu nazik meseleyi Profesör Yürük bir çok bakımlardan tahlil ederek, evvelâ tarafların aynı tabiiyette olduklarına ve saniyen tarafların ayrı tabiiyette bulduklarına göre işi tetkik ediyor ve bu hususlara müteallik dermeyan edilen muhtelif nazariyeleri (mülkî kanun, milli kanun, mülki-milli kanun), (Lex debitor, Lex creditor, Lex fori) izah ve mahzurlarını kaydediyor. [*]

[*] Nafaka meselesi hakkında memleketimizde çok enteresan bir dava rüyet edilmiş ve bazı neşriyate da yol açmıştır. Karar için bak :

Temyiz Mahkemesi 2 inci Hukuk esas: 273. karar: 3801, tarih 1/11/037 [Temyiz Kararları (Hukuk) 1937, sah. 112].—Bu karar münasebetile Avukat Gad Frankonun bir notu [Hukukî Bilgiler Mecmuası, sene 9, No. 12/108 sahife 5871 ve müt.]. — Yine bu karar münasebetile Avukat Nihat Bartunun bir tenkidi ve Avukat Gad Frankonun buna cevabı [Aynı mecmua, sene 10, sayı 2/110, sahife 5941 ve müt.]

İsviçre Federal Mahkemesi de bu meseleye ait müteakabiliyet şartına dayanan enteresan-bir karar vermiştir. Bak: *Thilo* : Federal Mahkeme İctihatları, tercüme: *Ferit H. Saymen* (Hukuk Fakültesi Mecmuası, sene 1937, cilt 3, sahife 88) .

2 — İkinci makale, Avukat Nafiz Zeki Erkmen'in Decugis den tercüme ettiği « Eshamlı şirketlerin zamanımızdaki tekâmülü ve bu tekâmülün içtimaî akisleri » adlı bir yazıdır. Çok etraflı olan bu tetkik bilhassa Fransız hukuku çerçevesinde kalmakla beraber enteresan mutalealar ve umumî fikirler ihtiva etmesi itibarile Türk okuyucularını da alâkadar etmekten uzak değildir.

3 — Nihayet son yazı Dr. Ziyaeddin Fahri'nin evvelce yine bu mecmuada intişar etmiş olan « Aile hukukunda ekzogami ve sebepleri hakkındaki nazariyeler » e ait Fransız içtimaiyatçısı Durkheim'in nazariyesi ile Türk içtimaiyatçısı Gök Alpin telâk-kisini izah eden bir makalesidir. Yazı hukuktan ziyade içtimaiyatı ilgilendirmekte ise de, her hukukçunun biraz da içtimaiyatçı bulunmasına göre yazı ehemmiyetten âri değildir.

— Mecmuanın sonuna Temyiz Mahkemesine ait müntahap bir kaç karar ile Wieland'ın 39 ncu forması ve bir senelik fihristi ihtiva eden bir forma ilâve edilmiştir.

İSTANBUL BAROSU MECMUASI. — Yıl 13 , sayı 1.

1 — Baro mecmuasının birinci yazısı Avukat Emin Âli Durusoy'un «Türk hukuk ve ekonomyasında yeni bir hükmi şahsiyet: Müessesese» adlı bir yazısıdır. Müellif bu makalesile 3460 No. lu kanunun ortaya attığı halli pek müşkül bir meseleyi incelemektedir. Devlet sermayesile kurulan iktisadî teşekküllerin hukukî mahiyeti nedir ? Kanun bu hususta sakit olduğundan hukukçular bu yeni hüviyeti malûm olan kategorilerden birine ithal etmeğe çalışıyorlar. Bay Durusoy tesisten hareket ederek (sah. 3), nev'i şahsına münhasır bir hükmi şahsiyete (sah. 4) ve oradan da gayet muğlak bir mefhu molan « ticarî varlığa » (sah. 5) geçiyor [*].

[*] Prof. Hirsch Ankara Halkevinde verdiği bir konferansta bu teşekküllerin «gayesi iktisadî olan vakıflar» mahiyetinde olduğu tezini ileri sürmüştür.

Bundan sonra Bay Durusoy mezkûr kanunun esaslı hükümlerini izah ediyor.

2 — İkinci makale sabık İcra Reisi Avukat Ahmet Refik'in « İsviçre icra mutahassısının raporu hakkında » düşündüklerini muhtevi bir yazıdır. Makale, işin hakikî bir mutahassısı olan Bay Ahmet Refikin kaleminden çıkması dolayısıyla ve mumaileyhin memleket ihtiyaçlarına lâyikile vâkıf bulunması hasebile pek enteresandır. Ancak bu nushada bitmediği için mabadini sabırsızlıkla beklemekteyiz.

3 — Müteakıp yazı Sulh hâkimi Ekrem Köni'nin « Velâyet hakkı ve hâkimin müdahalesi » adlı bir makalesidir. Müellif meseleyi etrafı ile incelemeğe çalışmakta, Temyiz Mahkememizin bir kaç kararla İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararını zikretmektedir. Ancak müellifin referansları az ve kısmen de eskidir. (A. Münip ; M. Reşit ; Curti ; Rossel) — Bu mevzu derinleştirmeğe değer bir meseledir ve bu husustaki modern temayülleri kaydetmek zarureti vardır.

4 — Son yazıda Avukat Osman Nuri Lermi « Devlet davalarını takibe memur avukatların yeni avukatlık kanununa göre olan vaziyetlerini » izah ediyor.

5 — Bu nushanın son kısmını bibliyografi tetkikleri, adli bir kaç karar ve meslek haberleri teşkil ediyor.

6 — Mecmuaya «Aynî Haklar tercümesinin» 775 den 780 nci maddenin şerhini ihtiva eden bir forma ilâve edilmiştir.

İSTANBUL BAROSU MECMUASI. — Yıl 13, sayı 2.

1 - 2 — Mecmuanın geçen seneki cildinin 465 inci sahifesinde intişar eden İcra mutahassısı sıfatı ile getirilen H. Leemann'ın raporu üzerine, Baro idare heyeti meslekdaşların « bu raporda ileri sürülen noktai nazarlara karşı ne düşündükleri soruyordu. » Bu dilek semere vermeğe başladı. Ahmet Refikin henüz tamamlanmamış olan yazısından sonra, bu nushada evvelâ Ali Şevket

Erk'ün ün «İcra ıslahatı düşünceleri» başlıklı bir etüdü ve bunu takiben de Suad Ürgüblü'nün aynı mesele hakkında kısa bir notu intişar etmiştir. Bay Erkün mutahassis raporunu adım adım takip ederek uzun bir tecübeye dayanan düşüncelerini açık ve veziz bir şekilde beyan, ve mutahassısın fikirlerini kuvvetle tenkit ve cerh etmektedir. Vardığı neticede İcra - İflâs kanununun düzeltilemeyeceği ve yenisinin yapılması icabettiği merkezindedir.

Avukat Suad Ürgüblü de raporu tenkit ederek ıslahın mesai sistemi hususunda yapılmasını düşünmektedir.

3 — Profesör Jossierand « Akit nazariyesinin yeni temayülleri » hakkındaki yazısında (bu yazı 1937 senesinde La Haye de toplanan mukayeseli hukuk kongresine takdim edilen bir rapordur) Devletin mukavelelere vaki olan müdahalesini izah etmekte ve buna «dirigisme» namını vermektedir. Mesele umumî bir mahiyet arz etmekle beraber Fransız hukukuna müteallik bulunuyor. Bay Faik Karacaoğlu tarafından yapılan bu tercüme birçok noktalarda zayıf ve düşüktür.

4 — Adli evrakın P.T.T. idaresi vasıtasile tebliğine dair kanun ile Temyiz Mahkemesinden sadır olan birkaç karar bu nushanın son kısmını teşkil etmektedir.

İZMİR BAROSU DERGİSİ — Sene 3, sayı 1 (70 sahife).

Bu kıymetli hukuk mecmuası üçüncü senesine girerken birçok enteresan yazılar ile intişar etmiştir.

1 — Birinci orijinal makale Prof. Sıddık S. Onar'ın « İdarî kazaya lüzum var mı ? » adlı bir yazısıdır. Sayın Profesör yeni bir Şûrayı Devlet kanununun hazırlanmakta olduğunu müjdelerken « idarî kaza müessesemizin yeni bir safhaya girdiği bu anda bu müesseseyi doğuran âmilleri, mevcudiyet sebebini ve kendisinden neler beklendiğini bir kere daha gözden geçirmeği faydalı buluyor. » Bunun için sırasile Prof. Onar malûm olan salâhiyeti

ve açık ifadesile bu müessesenin ne gibi tarihi sebepler altında doğduğunu, Almanyada, Fransada ve İsviçredeki menşelerini ve bugüne kadar geçirmiş oldukları seyri izah etmekte ve bundan çıkardığı neticeleri veciz bir şekilde üç cümle ile ifade etmektedir.

2 — İkinci makalede İzmir Ticaret Mahkemesi âzasından Feyzi Uslu «Vasiliği kabul mükellefiyeti» hakkındaki Medenî Kanunumuzun hükümlerini şerh ve izah etmektedir. Çok enteresan bir mevzu olan bu mesele hakkında hâkim Uslu'nun bibliyografisi pek az ve eski olduğu ve ne Türk Temyiz Mahkemesi ve ne de İsviçre Federal mahkemesi kararları tetkik edilmediği için yazısı sathî kalmaktadır.

3 — Son orijinal makaleyi Rüştü Ülken'in « Hukuk dünyamızda mefhum içtihatçılığı » adlı kısa fakat toplu ve veciz bir yazısı teşkil ediyor.

4 — Makaleler serisinden sonra tercüme geliyor. Bunların birincisi Avukat Çullu tarafından tercüme edilen Amerikalı hâkim H. W. Fitch'in « Onları nasıl görüyorum ? » adlı bir yazısıdır. « Onlar » dan maksat suçlu çocuklar ve bunların işlediği suçlardır. Müellif sade ve çok cazip bir lisanla suçlu çocukların ruhuna nasıl nüfuz ettiğini ve bunların nasıl ıslah edilmesi lâzım geldiğini izah ediyor.

5 — İkinci tercüme « Sigortalarda mukavele serbestisi » olup bizzat müellifi tarafından lisanımıza çevrilmiştir. Yazı, müellifi Dr. B. N. Esen in Paris Hukuk Fakültesinde müdafaa ettiği doktora tezinin bir parçasıdır. Dr. Esen'den eserinin tamamın tercüme ve Türk okuyucularının istifadesini temin etmesini istemek bilmem çokmudur ?

6 — Son tercüme Avukat G. Marais'nin « Ticari vesaike müstenit kredi = Du Crédit Documentaire » adlı bir eserinin Avukat Selim Hakmen tarafından çevrilen bir kaç sahifesinden müteşekkildir. Bu yazıda vesaike bağlı poliçeler keşidesi, müeyyed ve gayri müeyyed kredilerin mahiyetleri tetkik ediliyor.

7 — Üçüncü kısmı teşkil eden konferanslar serisinde Dr. M.

H. Ürgüplü'nün « Nişanlanma » hakkındaki konferansını okuyoruz. Konferansçının bu mevzu üzerindeki salâhiyeti malûm - dur [*]. Bay Ürgüplü nişanlanmanın mahiyetini, hukukî netice - lerini, bozulmasına terettüp edecek olan hükümlerini izah ve bir çok mahkeme kararı zikrediyor.

8 — İctihat ve kararlara tahsis edilmiş olan son kısımda Temyiz Mahkemesi 4 cü Hukuk dairesinin verdiği bir karar mü - nasebetile Avukat Cemal Çançar gemilerin hukukî mahiyetini, ya - ni bunların menkul veya gayrimenkul olup olmadıklarını inceli - yerek, bunların gayrimenkul olduklarını beyan ediyorsa da kana - atinin pek sağlam olmadığını bildiriyor. Filhakika bu mevzu pek çok münakaşalara yol açmış ve halen hal de edilmiş değildir [**].

O. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü. — ORTA ZAMAN TÜRK HUKUKİ MÜESSESELERİ (İslâm hukukundan ayrı bir Türk âmme hukuku yok mudur ?) . — (Sah. 39-72).

Türk Tarih Kurumu **Belleten**'inin (cilt II, sayı 5/6, İkinci kânun - Nisan 1938) nushasında Prof. Köprülü'nün neşrettiği bu çok enteresan etüdü hukukçuların dikkat nazarlarına vazetmeği faydalı gördük. Bu husustaki etüdülerle maruf olan Profesör Köp - rülü bu yazısında da tarihî ve ilmî bir metod takip ederek, ev - velce edinilmiş yanlış fikirlere istinaden Türk Milletinin hayatın - dan ve Türk örf ve âdetlerinden doğmuş bir Türk hukuku olma - dığını, İslâm kadrosu içinde yaşayan Türklerin hususî hukuku İsl - lâm hukukundan ibaret bulunduğunu, âmme hukuku ise kâh İsl -

[*] Münip Hayri : Le Contrat de fiançailles en droit et en jurispru - dence suisses et turcs (tez Cenevre 1932) . — Nişanlanma Mukavelesi. İst. 1934.

[**] Bak: Mukayeseli hukuk için: *Procos*, Les codes maritimes actuels, Paris 1920, sah. 8 ve müt. — Türk hukuku için: *Prof. Ali Kemal*, Deniz Ticareti Hukuku, İst. 1934, sah. 53 ve müt. — *Prof. Mazhar Nedim Gök - nil*, Deniz Ticareti Hukuku, Ankara 1935, sah. 31 ve müt. ve bibliyograf - yası (bilhassa sah. 33 ve müt.)

lam hukukunun Sünnî - Hanefî mezhebinden, kâh Bizans hukukundan alındığını iddia eden nazariyelere karşı koymaktadır. Profesörün kanaatine göre « malûm kaynaklarda bu hususa dair tesadüf edilen parça parça ve dağınık malûmat dahi Türk devletlerinin kukukî müesseselerinin hiç te iptidai sayılamıyacak bir tekâmül merhalesinde bulduklarını gösterir... Ve Türkler İslâmiyet dairesine girdikleri zaman eski ve kuvvetli bir hukukî kültüre maliktiler». Hattâ İslâmiyet dairesinde yaşadıkları müddetçe de « İslâm hukukçularının hayalî sistemlerine asla kıymet vermemişler ve çok eski an'anelerine göre serbest bir législation faaliyeti göstererek aşağı orta zamanın en büyük imparatorluklarını kurmuşlardır. »

Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı.— ONDÖRT VE ONBEŞİNCİ ASIRLARDA ANADOLU BEYLİKLERİNDE TOPRAK VE HALK İDARESİ. — (Aynı mec. aynı sayı, sah. 99-106) .

Hukuk tarihimizin bir köşesini aydınlatan bu yazı evvelkisine nisbetle daha kısa olmakla beraber birçok enteresan malûmat ihtiva etmektedir: Bir taraftan Anadolu Beylikleri zamanında Anadolu arazisinin hukukî şekil ve mahiyeti, diğer taraftan şehirli ve köylü olarak ikiye ayrılan halkın (Reaye) ve bilhassa köylünün toprak ile olan hukukî münasebeti bir yandan, devlet veya devlet mümessili (dirlik) ile münasebetleri diğer yandan incelenmekte ve bu tetkikat dört maddede hülâsa edilmektedir. Yazının bir çok tarihî vesikalara istinaden yazılmış olduğu ayrıca kayde değer bir keyfiyettir.

Prof. Yusuf Ziya Özer. — CUMHURİYETTE HUKUK İNKILÂBİ — (Aynı mecmua, sayı 7/8 Tem. - I. Teş. 1938; sah. 379 - 396) .

Müellif bu yazısında Paris Muahedesine tekaddüm eden ta-

rihî hâdiselere bir göz gezdirdikten sonra bu muahedeyi müteakip Babîâlice yapılan « yarım, semeresiz ve faydasız » diye tavsif ettiği hukukî ıslahatı ve bu meyanda bir yandan Mecellenin sureti tedvinini, medenî ihtiyaçlara kâfi gelmemesinin sebeplerini, kanun yapma tekniğine aykırı olduğunu; diğer yandan fıkhu tedvin edilmemiş olan kısmının (aile, vesayet, velâyet, miras gibi) tatbikatta müslimler ve gayrimüslimler arasında doğurduğu pek feci neticeleri izah ediyor. Bundan sonra Cumhuriyet devrinde Kanunu Medenin kabulü hususuna geçiyor ve mezkûr kanunun memlekete temin ettiği faydaları da madde madde hülâsa ediyor. Yazı haddi zatında pek enteresan olmakla ve Medenî hukuk sahasındaki inkılâbımızı cazib bazı misallere canlandırmakla beraber Medenî hukuk sahası dahilinde kalmakta ve diğer sahalardaki hukuk inkılâbımıza temas etmemektedir [*].

Dr. Yavuz Abadan. — CUMHURİYETİN ONBEŞ YILLIK HUKUK HAREKETLERİ.

İstanbul Eminönü Halkevinin «Yeni Türk» namile çıkardığı mecmuanın 71 inci sayısında Dr. Yavuz Abadan Cumhuriyet devrimizdeki hukuk hareketlerini bir kaç sahife içerisinde çizmektedir. Bunun için değerli arkadaşımız ilmî bir plâna uyarak mevzuunu enternatsional hukuk, âmme hukuku ve hususi hukuk diye üçe ayırmıştır.

a) Enternatsional hukuk sahasındaki hareketler : Lozan zaferinden başlayarak Hatay zaferine kadar giden bu devre zarfında «Devletimizin diğer devletlerle olan münasebetleri gerek hacim ve gerek ehemmiyet itibarile arttı ve bu münasebetlere yurttan sulh cihanda sulh kaidesi hâkim oldu». Bu kaide semere

[*] Cumhuriyet devrimizdeki hukuk inkılâbını umumî bir nazarda kavramak için bakınız: Dr. Yavuz Abadan: Cumhuriyeti onbeş yıllık hukuk hareketleri (Yeni Türk mec., cilt 6, sayı 71, İkinci Teş. 1938, sah. 433 - 444).

vermekte geçikmedi: Bunların başlıcaları Balkan ve Sadabat paktlarıdır. Bunları müteakiben Montrö ve Hatay anlaşmaları yer alır.

b) Âmme hukuku sahasındaki hareketler : Bu hareketlerin başında Esas Teşkilât hukuku yer almaktadır, zira hâkimiyet bir şahıstan millete intikal etmiş oluyor, Müellif burada Türkiye Cumhuriyetini biri fiilî diğeri hukukî olarak iki bakımdan mütalea ediyor. Saltanatın ilgasile başlayan bu hareket, İsmet İnönü'nün 5 Kânunusani 1937 deki teklifile altı ok remizinin Teşkilât kanunumuza girmiş olmasile nihayetlenir.

İdare hukuku sahasındaki hareketler de köylünün vaziyetini ıslah edecek tedbirler ile başlamış (Köy kanunu, âşarın kaldırılması ve ilâh...) ve bunları sanayi tedbirler (Teşviki sanayi kanunu - İş kanunu) takip etmiştir. Bundan sonra kültürel hayata ve müessesata ait kanunlar (Şapka kanunu, Türk harfleri kanunu, Darülfünununun ilgası ve Üniversitenin kurulmasını derpiş eden kanun ve saire...) Dr. Abadan tarafından izah ediliyor.

Bu bahse ait son bir kısımda ceza ve usul hukuku mevzuununın Cumhuriyet devrinde tamamile değiştirilmiş olduğu ve Garp kanunları esas tutulmakla beraber millî ve mahalli şartların da gözden uzak bulundurulmadığı kaydediliyor.

c) Hususî hukuk sahasındaki hareketler : Bunların en başında Yeni Medenî Kanunun kabulü gelir ki, bu kanunun ayırıcı vasıflarını müellif «demokratik ve lâyük kelimeleri içerisinde toplayabiliriz» diyor. Ve bunun isbatı için de kanundan alınmış birçok misaller gösteriyor.

Bundan sonra Borçlar kanunile Ticaret kanununun ve İcra ve İflâs kanununun ne gibi ihtiyaçlar karşısında kabul edildiğini müellif pek veciz olarak izah ediyor.

Çok dar bir çerçeve dahilinde pek geniş olan bu mevzuu Dr. Abadan kaçınılması imkânsız olan bazı boşluklara rağmen çok güzel bir şekilde tebarüz ettirmeğe muvaffak olmuştur.

Ferit H. SAYMEN